

Vägledande principer för fortsatt utveckling av samverkan och ledning i civilt försvar

Det brådskar att utveckla förmågan till ledning och samverkan inom civilt försvar. Det behöver finnas förmåga att i samverkan hantera det läge vi befinner oss i här och nu och det behöver finnas förmåga att möta ett betydligt förvärrat läge och ytterst krig. Vi behöver utveckla förmåga med stöd av den reglering av ansvar, roller och mandat som vi har att förhålla oss till i nuläget.

Sedan den nya beredskapsstrukturen infördes 2022 har frågan om hur ”sektorsansvar och geografiskt områdesansvar ska mötas” varit ett återkommande tema för diskussioner mellan myndigheter. Det finns osäkerheter, otydligheter och vissa oenigheter kring hur de nya förordningsreglerade uppgifterna för olika aktörer ska tolkas och utföras i praktiken. Detta hämmar förmågeutveckling, förberedande planering, proaktivitet och handlingskraft i det civila försvaret.

I denna PM finns tre paket med vägledande principer och utvecklingsarbeten som ska hjälpa oss att hantera otydligheter i samspelet mellan sektorsansvar och geografiskt områdesansvar.¹

Tre paket paket vägledande principer

I det följande presenteras tre paket med vägledande principer som utgångspunkt för fortsatt gemensamt arbete med att utveckla förmåga till ledning och samverkan inom civilt försvar. Varje princip kopplar till en utmaning som identifierats vad gäller samspelet mellan sektorsansvar och geografiskt områdesansvar, och varje princip ska omsättas genom fortsatt arbete som ska generera konkret förmåga.

¹ Dessa vägledande principer och utvecklingsarbeten har utarbetats av MSB med stöd av en mindre arbetsgrupp av experter från ett antal myndigheter. De sektorsansvariga myndigheterna, civilområdesansvariga länsstyrelserna, Myndigheten för psykologiskt försvar samt Riksbanken ställde sig bakom dessa vid Civilt beredskapsråd i maj 2025. MSB 2025-07752 Vägledande principer för utvecklad förmåga för ledning och samverkan.

Paket 1 – Samspel mellan olika samordningsansvar

Många statliga aktörer har reglerade uppgifter att verka för samordning.² Eftersom det inte är tydligt hur samspelet mellan olika samordningsansvar ska fungera i praktiken, föreslås den vägledande principen:

- **Alla aktörer med samordningsansvar har förberedda samverkansstrukturer/system och kan ta nödvändiga initiativ till samverkan inom dessa.**

Det finns en nationell samverkansstruktur/system, genom MSB:s systemsamordning, där aktörer med samordningsansvar interagerar och i samverkan löser de gemensamma frågorna. Genom denna struktur hanteras osäkerheter som uppstår kring gränser mellan samordningsansvar.

Genom strukturen där många aktörer ska vara redo att verka för samordning ökar förutsättningarna, att på rätt nivå och på bästa sätt, omhänderta samordningsbehov utifrån vad som ger mest försvarseffekt i varje given situation. För att principen ska fungera i praktiken behöver de samordnande aktörerna kunna göra kontinuerliga bedömningar av hur och var samordningsbehov bäst omhändertas. De samordnande aktörerna för dialog med varandra och stämmer av omhändertagande av samordningsbehov. I detta är MSB:s systemsamordning navet för dialog och samverkan, både inför och vid höjd beredskap. MSB sammankallar regelbundet de sektorsansvariga myndigheterna och de civilområdesansvariga länsstyrelserna, enligt en ”modell för inriktning och samordning på central nivå”.³

Följaktligen gäller också att när det inte finns behov eller ger mervärde med samordning avgränsat till en viss sakfråga, inom en viss beredskapssektor eller på en viss geografisk nivå, kan en aktör med samordningsansvar överlåta till andra aktörer att vara den pådrivande kraften i samordningen.

För att omsätta principen i konkret förmåga genomförs ett fortsatt utvecklingsarbete i form av ett gemensamt **projekt för vidareutveckling av systemsamordning och samverkansformer**.

MSB leder projektet som handlar om att utifrån Ramverket för ledning och samverkan fortsätta utveckla enhetliga arbetsformer, ledningsfunktioner, ledningsnivåer och processer

² Sektorsansvariga myndigheter har till uppgift att verka för samordning både inom beredskapssektorn och mellan myndigheterna i beredskapssektorn och andra aktörer. Civilområdesansvariga länsstyrelser ska verka för samordning inom civilområdet och länsstyrelsen inom länet. Därtill har MSB ett särskilt mer generellt uppdrag att verka för samordning, och många enskilda myndigheter såsom Migrationsverket, MPF och Folkhälsomyndigheten ska verka för samordning på sina respektive områden.

³ Ramverk för ledning och samverkan, Tillämpningar av Ramverket inom beredskapssystemet (MSB (2024) PM Inriktning och samordning vid samhällsstörningar

och kopplar det till konkreta behov. I projektet ingår också att vidareutveckla MSB:s systemsamordning och stöd till regeringens samordning av civilt försvar.

Paket 2 – Tydliggörande av sektorsansvar

Eftersom det finns osäkerhet och olika uppfattningar om vad sektorsansvaret innebär, föreslås den vägledande principen:

- **Sektorsansvariga myndigheter ska kunna dela samlade bedömningar och underlag som rör beredskapssektorn och vid behov leda arbetet med samordning inom beredskapssektorn på nationell nivå.**

De sektorsansvariga myndigheterna ska utifrån gemensamma grundläggande förhållningssätt, så långt som möjligt och lämpligt att ensa de praktiska arbetssätten.

Sektorsansvaret innebär att leda arbete med samordning och ta fram information och underlag kopplat till en viss beredskapssektor. Det ska inte förväxlas med det ansvar de sektorsansvariga myndigheterna också har som beredskapsmyndigheter, dvs ett ansvar inom en eller flera viktiga samhällsfunktioner.

När det finns behov av att på ett effektivt sätt nå flera aktörer inom en beredskapssektor, eller få del av information och underlag som rör den samlade beredskapssektorn är sektorsansvaret av stort värde. Den sektorsansvariga myndigheten företräder en större krets aktörer och kan göra sammanställningar och lämna samlade bedömningar utifrån de ingående beredskapsmyndigheternas rapportering, både inför och vid höjd beredskap. När det finns behov av samordning inom specifika konstellationer av viktiga samhällsfunktioner (som återfinns i olika sektorer) på nationell nivå spelar beredskapssektorsstrukturen och sektorsansvaret också en viktig roll för systemet i sin helhet.

De sektorsansvariga myndigheterna ska underlätta den informationsdelning och samordning som behöver ske mellan beredskapssektorer och geografiskt områdesansvariga aktörer. Den sektorsansvariga myndigheten företräder beredskapssektorn ur ett samlat nationellt perspektiv i den samverkan som sker med de geografiskt områdesansvariga aktörerna.

Den sektorsansvariga myndigheten förväntas däremot inte fungera som ett mellanled i att förmedla tidskritisk information från en enskild myndighet inom beredskapssektorn till övriga aktörer i strukturen. Den typen av rapportering och informationsdelning sker mer effektivt direkt mellan ansvarig beredskapsmyndighet och övriga aktörer. När samordning, informationsdelning och underlagsframtagning genom en beredskapssektor inte ger mervärde, utan riskerar att skapa onödigt fördröjning eller en alltför avgränsad hantering, behöver samordnings- och informationsbehov lösas på andra sätt. Beredskapssektorer kan inte heller generellt förväntas organisera sig på regional nivå i sex civilområden. Den

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Postadress:
651 81 Karlstad

Telefon: 0771-240 240
Fax: 010-240 56 00

registrator@msb.se
www.msb.se

Org.nr: 202100-5984

sektorsansvariga myndigheten kan inte generellt förväntas lämna ”regionaliserad” information om beredskapssektorn.

Med tio sektorsansvariga myndigheter som med olika förutsättningar ska utföra sina uppgifter, kommer de praktiska arbetssätten att behöva variera. Samtidigt finns det ett stort värde med att ensa de praktiska arbetssätten så långt det är möjligt och lämpligt. Det försvårar för aktörerna att möta sektorsansvariga myndigheter som arbetar på olika sätt, både inför och vid höjd beredskap. Det ska inte i onödan utvecklas olika tolkningar, förhållningssätt och praktiska arbetssätt.

För att omsätta principen i konkret förmåga genomförs ett fortsatt utvecklingsarbete i form av ett gemensamt **projekt om utövandet av sektorsansvaret**.

MSB samlar sektorsansvariga myndigheter för att hitta de gemensamma nämnarna i sektorsansvaret och där det är möjligt och lämpligt ensa arbetssätten kopplat till uppgifterna som sektorsansvarig myndighet.

Paket 3 – Effektiv informationsförsörjning av totalförsvaret

Eftersom informationsförsörjningen⁴ av det civila försvaret behöver utvecklas för att ske mer effektivt föreslås den vägledande principen:

- **All inhämtning av information ska ske utifrån behov, bidra till försvareffekt samt beakta informationssäkerhet**

Vi har förståelse för varandras roller i systemet och med tillit till varandra prövar vi oss fram till en fungerande informationsförsörjning

Samtliga aktörer med ansvar att ta fram samlade lägesbilder vid höjd beredskap ska redan inför höjd beredskap kunna förbereda sig genom att kontinuerligt upprätthålla och dela en aktuell samlad lägesbild för sitt område.

Informationsförsörjningen av det civila försvaret kommer fungera mindre bra om det ska dra igång först när kriget tydligt står för dörren. Vi behöver komma igång med att informationsförsörja totalförsvaret genom att kontinuerligt upprätthålla och dela aktuella samlade lägesbilder. Berörda aktörer behöver därför på regelbunden basis följa läget inom sina respektive områden. Med ett kontinuerligt lägesbilsarbete kan risker upptäckas tidigt och hanteras proaktivt. Det kontinuerliga lägesbilsarbetet är en grund för det mer situationssanpassade lägesbilsarbetet och de samlade lägesbilder som behöver tas fram när läget blir skarpt.

⁴ Informationsförsörjning är ett samlingsbegrepp för rapportering och informationsdelning. Med rapportering avses att dela information enligt formella krav i en förordning eller föreskrift. Informationsdelning innebär att man delar information med någon ”för kännedom” – alltså utan att det finns något krav på det i en författning. (Se Ramverk för ledning och samverkan, MSB (2024) Om rapportering – vad innebär det för aktörerna?

Eftersom det handlar om förmåga som skyndsamt behöver byggas upp i ett läge där ingen sitter på alla svar, behöver vi komma igång och pröva oss där det går. I detta behöver det finnas en grundläggande förståelse för de olika roller olika aktörer spelar och tillit till varandras förmåga och vilja att göra rätt. Givetvis ska all informationsinhämtning ske utifrån behov och information delas på ett sätt som inte riskerar informationssäkerhet.

För att omsätta principen i konkret förmåga genomförs ett fortsatt utvecklingsarbete i form av ett gemensamt **projekt för att kartlägga och effektivisera informationsförsörjning.**

MSB är sammanhållande för projektet som handlar om att genomföra en mer detaljerad kartläggning av totalförsvarets informationsbehov och hur behoven bäst tillgodoses av bland annat beredskapsmyndigheter, beredskapssektorer, geografiskt områdesansvariga aktörer, kommuner, regioner och privata aktörer. I projektet ingår också att se över hur inhämtningen kan effektiviseras genom samordning kring arbetsätt, rutiner, rapporteringssrytm, frågemallar etc.